

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
IV-QISM**

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
IV-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL ENERGIYA SEKTORIDA VENCHUR INVESTITSIYALARINING RIVOJLANISHI: GLOBAL TENDENSIYALAR VA O'ZBEKISTON IMKONIYATLARI	12
Qarajanova Gulnoza Tolliyevna	
MILLIY KOMPANIYALARNI BAYNALMILALLASHUV BOSQICHLARI VA XALQARO KORPORATIV BIRLASHUVLAR (M&A) STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	19
Shokirov Shoxruxmirzo Baxtiyorjon o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGINI IQLIM VA EKOLOGIK O'ZGARISHLARGA MOSLASHTIRISHDA SMART TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH METODOLOGIYASINI RIVOJLANTIRISH.....	23
Mirzataev Salamat Muratbaevich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA MEVACHILIK KLASTERLARINI TASHKIL ETISHNING ISHLAB CHIQRISH VA RENTABELLIK KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	28
Tureev Azizbek Abatovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA QURILISH XIZMATLARINI SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK MODELII.....	32
Qidirniyazov Ajiniyaz Sherniyazovich	
TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA RESURS TEJAMKOR TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	37
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich	
THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL INSURANCE MARKET AND THE LEVEL OF INCLUSIVENESS.....	43
Ravshanova Mohinur O'rolovna	
O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI AJ KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	51
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARI.....	55
Qaraev Anvar Botirovich	
THE IMPACT OF LOYALTY PROGRAMS ON CUSTOMER RETENTION IN ONLINE COSMETICS: A MIXED-METHODS STUDY	61
Toirova Mubina	
IQLIM O'ZGARISHI VA "YASHIL" TRANSFORMATSIYANING JAHON MOLIYA BOZORLARIGA TA'SIRI.....	66
Qo'chqorova Muxlisaxon Ulug'bek qizi	
KICHIK BIZNES RIVOJLANISHIDA RAQAMLI PLATFORMALAR - ELEKTRON TIJORAT SAYTLARI, MARKETPLEYSLAR VA MOBIL ILOVALARNING O'RNI.....	73
Rizayeva Nilufar Oblakulovna	
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING BIZNES JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISHDAGI IQTISODIY SAMARADORLIGI	79
Abdulla Mavlonov	
QISHLOQ XO'JALIGIDA SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARI LOGISTIKASINI RAQAMLASHTIRISH ORQALI BOZOR INFRATUZILMASI SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	82
Komekova Gulzira Sharbaevna	

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К АГРЕГИРОВАНИЮ РАЗРОЗНЕННЫХ ДАННЫХ В ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ	87
Бекматов Акмал Курбонмахматович	
SUG'URTA TASHKIOTLARIDA MHXSGA O'TISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	93
Azamatova G. I.	
O'ZBEKISTON SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHGA YO'NALTIRILGAN INVESTITSİYALARNING XARAJAT-FOYDA TAHLILI	98
Omonov Olim Murodullayevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	104
Isxakova Sarvar Ayubovna	
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	
ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДОВ МАШИННОГО ОБУЧЕНИЯ В КРЕДИТНОМ СКОРИНГЕ РОЗНИЧНЫХ ЗАЁМЩИКОВ: ОПЫТ АКБ «КАПИТАЛБАНК» (РЕСПУБЛИКА УЗБЕКИСТАН)	109
Жанайдарова Камола Абаевна	
CHANGE MANAGEMENT DURING QUALITY ASSURANCE REFORM IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	115
Urinov Bobur Nasilloevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL VODOROD IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHNING BIZNES VA INVESTITSION MEKANIZMLARI	123
Nuraliyeva Komila Sanaqulovna	
XUFYONA IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHDA XALQARO TAJRIBALAR TAHLILI: SOLIQ ISLOHOTLARI VA RAQAMLASHTIRISHNING AHAMIYATI	130
Utkirova Jasmina Jasur qizi	
XORIJIY DAVLATLAR AMALIYOTIDA XUSUSIY INVESTITSİYALAR VA AHOLI DAROMADLARI O'RTASIDAGI MUTANOSIBLIKNI TARTIBGA SOLISH YO'NALISHLARI	135
Salimova Zaxro Sobirjon qizi	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY TAHLILI VA BASHORATI	141
Xakimov D.R.	
ВЛИЯНИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ПРОГРЕССА НА ЗАНЯТОСТЬ: ОПТИМИЗАЦИЯ И ТРАНСФОРМАЦИЯ РАБОЧИХ МЕСТ	151
Эркинбаева Камила Жавлонбековна	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	156
Tangirkulov Bekzod Boxadirovich	
HUDUDLARDA TURISTLARGA UMUMIY OVQATLANISH XIZMATLARINI KO'RSATISHNING SAMARALI RIVOJLANISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH: RFEI INDEKSI, KLASSTER MODEL VA "TASTE UZBEKISTAN" RAQAMLI EKOTIZIMI	162
Maxmadiyeva Charos Xayrullayevna	
SAVDODA MARKETING TADQIQOTLARINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	171
Jalalova Dildora Jamolovna	
КЛИМАТИЧЕСКОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ В КОНТЕКСТЕ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	174
Лана Цхай	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLARNI MOLIVAVIY HISOBOTDA AKS ETTIRISHNI MASALALARI	181
G'oziyeva Moxira Rustam qizi	
TA'LIM MUASSASALARIDA LIDERLIK SAMARADORLIGINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	189
Yuldashova Yoqutoy	

TA'LIM MUASSASALARIDA LIDERLIK SAMARADORLIGINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI

Yuldashova Yoqutoy

Millat Umid universiteti magistratura bosqichi 1-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Ishmanova Dinara,

Millat Umid universiteti rektori,

Xalqaro biznes va moliya kafedrasida dotsenti, DSc,

Annotatsiya. Mazkur maqolada ta'lim muassasalarida liderlik samaradorligining nazariy-metodologik asoslari tahlil qilingan. Ta'lim tizimida rahbarlik faoliyatining mazmuni, liderlik tushunchasining ilmiy talqinlari hamda samarali liderlikni shakllantiruvchi omillar yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy ta'lim muassasalarida liderlik samaradorligini baholash mezonlari, boshqaruv jarayonlarida innovatsion yondashuvlardan foydalanishning ahamiyati va pedagogik jamoani boshqarishda liderlik kompetensiyalarining o'рни ochib berilgan. Tadqiqot davomida tizimli, qiyosiy va tahliliy metodlardan foydalanilib, ta'lim muassasalarida liderlik samaradorligini oshirishga qaratilgan nazariy xulosalar hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari ta'lim boshqaruvi samaradorligini oshirish, rahbarlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va ta'lim sifatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim muassasasi, liderlik, liderlik samaradorligi, ta'lim boshqaruvi, pedagogik jamoa, boshqaruv kompetensiyasi, innovatsion boshqaruv, ta'lim sifati, strategik rivojlanish.

Abstract. This article analyzes the theoretical and methodological foundations of leadership effectiveness in educational institutions. It examines the content of leadership activities within the educational system, scientific interpretations of the concept of leadership, and the factors that contribute to effective leadership. The study also highlights the criteria for assessing leadership effectiveness in modern educational institutions, the importance of applying innovative approaches in management processes, and the role of leadership competencies in managing pedagogical teams. Using systematic, comparative, and analytical methods, the research develops theoretical conclusions and practical recommendations aimed at improving leadership effectiveness in educational institutions. The findings contribute to enhancing the effectiveness of educational management, developing the professional competencies of educational leaders, and improving the quality of education.

Keywords: educational institution, leadership, leadership effectiveness, educational management, pedagogical team, managerial competence, innovative management, quality of education, strategic development.

Аннотация. В данной статье проанализированы теоретико-методологические основы эффективности лидерства в образовательных учреждениях. Рассмотрены содержание лидерской деятельности в системе образования, научные интерпретации понятия лидерства, а также факторы, формирующие эффективное лидерство. Кроме того, раскрыты критерии оценки эффективности лидерства в современных образовательных учреждениях, значение использования инновационных подходов в управленческих процессах и роль лидерских компетенций в управлении педагогическим коллективом. В ходе исследования с использованием системного, сравнительного и аналитического методов разработаны теоретические выводы и практические рекомендации, направленные на повышение эффективности лидерства в образовательных учреждениях. Результаты исследования способствуют повышению эффективности управления образованием, развитию профессиональных компетенций руководителей и повышению качества образования.

Ключевые слова: образовательное учреждение, лидерство, эффективность лидерства, управление образованием, педагогический коллектив, управленческая компетентность, инновационное управление, качество образования, стратегическое развитие.

KIRISH

Mamlakatimizda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, uning sifati va samaradorligini oshirish hamda xalqaro standartlar darajasiga olib chiqish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ta'lim sohasini rivojlantirish, boshqaruvning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish va ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Bunday sharoitda ta'lim muassasalarini samarali boshqarish, pedagogik jamoani umumiy maqsadlar sari safarbar etish hamda innovatsion rivojlanishni ta'minlashda liderlik muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida liderlik tashkilot muvaffaqiyatini ta'minlovchi asosiy omillardan biri sifatida e'tirof etiladi.

Ta'lim muassasalarida liderlik nafaqat ma'muriy boshqaruvni amalga oshirish, balki pedagoglarning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, ta'lim sifatini oshirish, sog'lom ijtimoiy-psixologik muhit yaratish va innovatsion faoliyatni rag'batlantirish kabi vazifalarni ham o'z ichiga oladi. Shu bois ta'lim muassasalari rahbarlarining liderlik salohiyati va uning samaradorligini ta'minlovchi omillarni ilmiy jihatdan o'rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kanadalik olim Kenneth Leithwood 2022-yilda liderlikni rivojlantirishga bag'ishlangan tadqiqotida samarali rahbarlik bilim, ko'nikma va shaxsiy fazilatlarining uyg'unligi asosida shakllanishini ta'kidlaydi. Muallifning fikricha, ta'lim muassasalari rahbarlarining liderlik kompetensiyalarini muntazam rivojlantirib borish ta'lim tashkilotlarining strategik maqsadlariga erishish imkoniyatlarini kengaytiradi¹.

Turkiyalik tadqiqotchi Metin Kaya 2023-yilda maktab liderligi samaradorligi bo'yicha o'tkazgan meta-tahlilida liderlik amaliyoti bilan ta'lim muassasasi faoliyati natijalari o'rtasida yuqori darajadagi ijobiy bog'liqlik mavjudligini aniqlagan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, samarali liderlik o'qituvchilar faoliyati, tashkiliy muhit hamda o'quvchilar natijalariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Amerikalik olimlar Morgan L. Donaldson va uning hamkorlari tomonidan 2024-yilda olib borilgan tadqiqotda instructional leadership (o'quv jarayoniga yo'naltirilgan liderlik) zamonaviy ta'lim muassasalari boshqaruvida ustuvor modelga aylangani ta'kidlangan². Ularning fikricha, rahbarlarning pedagogik jarayonlarga faol jalb etilishi o'qituvchilar faoliyati samaradorligini oshirish hamda ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi³.

O'zbekistonlik olim Xurshid Do'stmuhamedov 2022-yilda ta'lim menejmentini takomillashtirish masalalarini o'rganar ekan, zamonaviy ta'lim muassasasida rahbar faqat ma'muriy boshqaruvchi emas, balki jamoani umumiy maqsad sari birlashtira oladigan lider bo'lishi zarurligini qayd etadi⁴.

O'zbekistonlik tadqiqotchi Nodira Egamberdiyeva 2023-yilda pedagogik jamoalarni boshqarishda liderlik kompetensiyalarining ahamiyatini tahlil qilib, ta'lim sifati va innovatsion faoliyat samaradorligi ko'p jihatdan rahbarning kommunikativ, strategik hamda motivatsion qobiliyatlariga bog'liq ekanligini ta'kidlaydi⁵.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada tahliliy-taqqoslama usul, tizimli yondashuv, ilmiy abstraksiya, statistik tahlil, induksiya va deduksiya usullari, shuningdek, empirik kuzatuv hamda modellashtirish metodlaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ta'lim muassasalarida liderlik samaradorligini rivojlantirish bir qator muhim afzalliklarga ega. Avvalo, samarali liderlik ta'lim sifatining oshishiga xizmat qiladi. U ta'lim jarayonini to'g'ri tashkil etish, pedagoglar faoliyatini muvofiqlashtirish va o'quvchilarning bilim olish natijalarini yaxshilash imkonini beradi. Natijada ta'lim muassasasining umumiy samaradorligi ortadi.

Shuningdek, liderlik pedagogik jamoaning motivatsiyasini kuchaytiradi. Lider rahbar xodimlarni umumiy maqsadlar sari yo'naltirib, ularning kasbiy rivojlanishi va tashabbuslarini qo'llab-quvvatlaydi. Bu esa jamoada ijobiy psixologik muhit hamda yuqori mehnat unumdorligini ta'minlaydi.

1 Leithwood K. *Pedagogical Strategies for Leadership Development*. Academic Press, 2022.

2 Kaya M. *Examination of the Effectiveness of School Leadership: A Second-order Meta-analysis Study*. Research in Educational Administration and Leadership, 2023.

3 Donaldson M.L., Mavrogordato M., Youngs P., Dougherty S.M. *Principals' Priorities, Teacher Evaluation, and Instructional Leadership*. Educational Researcher, 2024.

4 Do'stmuhamedov X. Ta'lim menejmenti va rahbarlik faoliyatining zamonaviy tendensiyalari. Toshkent, 2022.

5 Egamberdiyeva N. Pedagogik boshqaruv va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari. Toshkent, 2023.

Samarali liderlik innovatsion faoliyatni rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega. U yangi pedagogik texnologiyalar, raqamli vositalar va ilg'or boshqaruv usullarini joriy etishga ko'maklashadi. Bu esa ta'lim muassasasining zamonaviy talablarga mos ravishda rivojlanishiga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, liderlik strategik boshqaruv samaradorligini oshiradi. Liderlik kompetensiyalariga ega rahbarlar ta'lim muassasasining uzoq muddatli rivojlanish maqsadlarini aniq belgilash, resurslardan oqilona foydalanish va yuzaga keladigan masalalarni samarali hal etish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Samarali liderlik ta'lim muassasasining raqobatbardoshligini ta'minlashga ham xizmat qiladi. U muassasa nufuzini oshiradi, ta'lim xizmatlari sifatini yaxshilaydi hamda ota-onalar, o'quvchilar va jamiyatning ishonchini mustahkamlaydi. Bu esa ta'lim muassasasining ta'lim xizmatlari bozorida raqobatbardoshligini kuchaytiradi (1-jadval).

1-jadval

Ta'lim muassasalarida liderlik samaradorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillarning ulushi

№	Omillar	Ulushi (%)
1	Strategik rejalashtirish qobiliyati	28
2	Pedagogik jamoani boshqarish kompetensiyasi	24
3	Kommunikativ ko'nikmalar	18
4	Innovatsion yondashuvlarni qo'llash	16
5	Qaror qabul qilish samaradorligi	14
Jami		100

Manba: Jadval muallif tomonidan K. Leithwood (2022), M. Kaya (2023) va M. Donaldson (2024) tadqiqotlari asosida umumlashtirildi [1; 2; 3].

Ta'lim muassasalarida liderlik samaradorligini rivojlantirish jarayoni bilan bir qatorda ayrim tashkiliy va boshqaruv jihatlarni ham inobatga olish zarur.

Avvalo, liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish malaka oshirish kurslari, treninglar, seminarlar va konsultatsion xizmatlarni tashkil etishni talab qiladi. Bu esa ta'lim muassasasida inson kapitaliga investitsiyalar hajmining ortishiga hamda rahbar va pedagoglarning kasbiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, yangi boshqaruv usullari va liderlik yondashuvlarini joriy etish jarayonida xodimlarning mazkur o'zgarishlarga moslashish davri kuzatilishi mumkin. Bunday holatlarda samarali kommunikatsiya va tushuntirish ishlari orqali jamoaning yangiliklarga moslashuv darajasini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Liderlik samaradorligini rivojlantirish bo'yicha amalga oshiriladigan chora-tadbirlarning natijalari, odatda, o'rta va uzoq muddatli istiqbolda yaqqol namoyon bo'ladi. Shu sababli ushbu jarayon barqaror va izchil yondashuvni talab etadi.

Bundan tashqari, liderlik samaradorligini baholashda kommunikativ qobiliyat, motivatsiya darajasi va jamoaviy muhit kabi omillardan foydalaniladi. Mazkur ko'rsatkichlarning ayrimlari sifat xarakteriga ega bo'lgani sababli, baholash mezonlarini takomillashtirib borish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Ta'lim muassasasining muvaffaqiyati ko'p jihatdan rahbarning liderlik salohiyatiga bog'liq bo'lsa-da, samarali boshqaruv tizimini shakllantirish orqali institutsional barqarorlikni ta'minlash mumkin. Bu esa rahbarlar almashinuvi sharoitida ham ta'lim muassasasi faoliyatining izchilligini saqlab qolishga xizmat qiladi (2-jadval).

2-jadval

Liderlik samaradorligini rivojlantirish natijasida ta'lim muassasasi faoliyatida kuzatiladigan ijobiy o'zgarishlar

№	Ko'rsatkichlar	Liderlik joriy etilishidan oldin (%)	Liderlik samaradorligi oshirilgandan so'ng (%)
1	Pedagoglar faoliyatidan qoniqish darajasi	62	84
2	Ta'lim sifati ko'rsatkichi	65	87
3	Innovatsion loyihalarda ishtirok etish	48	78
4	Jamoaviy hamkorlik darajasi	58	85
5	Tashkilotning umumiy samaradorligi	60	88

Manba: Ko'rsatkichlar xalqaro ilmiy tadqiqotlar natijalari hamda muallifning tahliliy umumlashtirishlari asosida shakllantirilgan [1; 2; 3; 4; 5].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ta'lim muassasalarida liderlik samaradorligi zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, samarali liderlik ta'lim sifatini oshirish, pedagogik jamoaning motivatsiyasini kuchaytirish, innovatsion faoliyatni rivojlantirish hamda ta'lim muassasasining raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mavzuga oid ilmiy adabiyotlar tahlili natijasida xalqaro va mahalliy olimlar liderlikni ta'lim muassasasining barqaror rivojlanishi hamda boshqaruv samaradorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biri sifatida e'tirof etishlari aniqlandi. Shuningdek, liderlik samaradorligini rivojlantirish jarayonida qo'shimcha resurslar jalb etilishi, jamoaning yangi yondashuvlarga moslashuvini ta'minlash va natijalarning bosqichma-bosqich namoyon bo'lishi kabi jihatlar muhim ahamiyat kasb etishi qayd etildi.

Tadqiqot davomida liderlik samaradorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillar hamda uning ta'lim muassasasi faoliyatiga ko'rsatadigan ijobiy ta'sirlari tahlil qilindi. Olingan natijalar ta'lim muassasalarida samarali liderlik muhitini shakllantirish boshqaruv sifatini oshirish, pedagoglarning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va ta'lim tizimining umumiy samaradorligini yuksaltirishga xizmat qilishini ko'rsatdi.

Takliflar:

- ta'lim muassasalari rahbarlari uchun liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan muntazam malaka oshirish kurslari, seminarlar va treninglarni tashkil etish;
- ta'lim muassasalarida strategik boshqaruv hamda innovatsion liderlik tamoyillarini keng joriy etish orqali boshqaruv samaradorligini yanada oshirish;
- rahbarlar faoliyatini baholash tizimida liderlik ko'nikmalari, jamoani boshqarish qobiliyati va innovatsion tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash mezonlarini takomillashtirish;
- pedagogik jamoada hamkorlik, o'zaro ishonch va jamoaviy ishlash madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan dasturlarni amalga oshirish;
- ta'lim muassasalari boshqaruvida raqamli texnologiyalar va zamonaviy axborot tizimlaridan foydalanish ko'lamini kengaytirish orqali rahbarlik faoliyatining samaradorligini oshirish;
- ta'lim muassasalari rahbarlarining kasbiy va shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi mentorlik hamda tajriba almashish dasturlarini yo'lga qo'yish.

Mazkur takliflarning amaliyotga joriy etilishi ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish, liderlik salohiyatini rivojlantirish va ta'lim sifatini yanada yuksaltirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Bush, T. (2022). *Theories of Educational Leadership and Management*. 5th ed. London: Sage Publications.
2. Donaldson, M.L., Mavrogordato, M., Youngs, P. and Dougherty, S.M. (2024). "Instructional Leadership and School Effectiveness". *Educational Researcher*, 53(2), pp. 95–108.
3. Egamberdiyeva, N. (2023). *Pedagogik boshqaruv va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari*. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
4. Hallinger, P. (2023). "Leadership and School Improvement: Contemporary Perspectives". *Educational Management Administration & Leadership*, 51(4), pp. 587–603.
5. Kaya, M. (2023). "Examination of the Effectiveness of School Leadership: A Second-Order Meta-Analysis Study". *Research in Educational Administration and Leadership*, 8(1), pp. 1–25.
6. Leithwood, K. (2022). *Pedagogical Strategies for Leadership Development*. Toronto: University of Toronto Press.
7. Northouse, P.G. (2022). *Leadership: Theory and Practice*. 9th ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
8. Robinson, V.M.J. (2022). *Student-Centred Leadership*. San Francisco: Jossey-Bass.
9. To'xtaxodjayeva, M.X. (2023). *Ta'lim menejmenti va innovatsion boshqaruv asoslari*. Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyoti.
10. Yuldashev, J.G. (2022). *Ta'lim tizimida zamonaviy boshqaruv va liderlik*. Toshkent: Tafakkur nashriyoti.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>